

Z ČINNOSTI SLOVENSKEJ PEDAGOGICKEJ SPOLOČNOSTI PRI SAV

Hlavným zámerom činnosti Spoločnosti v roku 1978 bolo aktívne prispievať k úspešnému splneniu záverov XV. zjazdu KSČ v oblasti rozvoja pedagogickej vedy a školstva a zároveň na pôde Spoločnosti vytvárať podmienky pre úspešnú realizáciu úloh, ktoré vyplynuli pre oblasť komunistickej výchovy mládeže a dospelých z programu XV. zjazdu KSČ. Týmto smermi sa uberala cieľavedomá mobilizácia členov a činnosti celej Spoločnosti, jej pobočiek a sekcií.

Značná časť členov Spoločnosti sa aktívne a priamo zúčastňovala už na tvorbe podkladových materiálov pre XV. zjazd KSČ a zjazd KSS. Mnohí členovia Spoločnosti pracovali v riešiteľskom teame, ktorý pripravoval Návrh ďalšieho rozvoja československej výchovno-vzdelávacej sústavy a na realizačnom programe.

V poslednom období sa členovia Spoločnosti vo väčšej miere zúčastňujú na riešení úloh štátneho a rezortného výskumu v pedagogike a jej hraničných vedách, v rámci ktorých sa riešia najaktuálnejšie problémy vyplývajúce z realizácie projektu.

Skupiny členov sa zúčastňujú na tvorbe koncepcií jednotlivých stupňov a typov škôl, učebných plánov, osnov, na tvorbe experimentálnych učebníc a metodík jednotlivých predmetov.

V pobočkách a niektorých sekciách sa viackrát zaoberali hodnotením účasti svojich členov na výskumných prácach a vyvíjali úsilie na zapájanie najmä mladých adeptov do tvorivej vedeckej práce.

V období 6. päťročnice považujeme mobilizáciu všetkých tvorivých síl na rozvoj vedeckovýskumnej práce v oblasti pedagogiky v nadväznosti na úlohy projektu za jednu z hlavných úloh našej činnosti.

Ďalšou z hlavných úloh v činnosti Spoločnosti bola podpora, propaganda a vysvetľovanie školskej politiky strany a zároveň prenášanie výsledkov pedagogickej teórie do praxe, medzi učiteľov, školských pracovníkov, rodičov a širokú verejnosť.

V roku 1978 sa v činnosti Spoločnosti v rámci plnenia uvedených úloh uskutočnilo množstvo významných podujatí. Bolo to 12 konferencií, 14 seminárov, 1 sympózium, 7 besied, 5 výstav, 72 prednášok, ktorých sa popri členoch Spoločnosti zúčastnili mnohí učitelia, školskí pracovníci a rodičia.

Obsahové zameranie seminárov po XV. zjazde KSČ smerovalo predovšetkým k problematike obsahovej prestavby jednotlivých stupňov a typov škôl, k oboznamovaniu sa s problematikou výsledkov obsahovej prestavby sovietskeho školstva a ďalších socialistickej krajín a k teoretickým problémom jednotlivých zložiek komunistickej výchovy.

Osobitnú časť v činnosti pobočiek a sekcií tvorili prednášky k aktuálnym otázkam vyplývajúcim z realizácie projektu so zameraním na členov a širokú učiteľskú verejnosť. Dôraz sa kládol na koncepciu prípravy a vzdelávania učiteľov jednotlivých stupňov škôl, nových učebných plánov, osnov a výsledkov ich experimentálneho overovania.

V poslednom období prekročila činnosť

Spoločnosti výraznejšie svoju vlastnú pôdu. Koordinácia a spolupráca Spoločnosti s inými organizáciami bola bohatšia.

Značná časť členov Spoločnosti sú funkcionári výborov SAK. Výsledkom je, že spolupráca Spoločnosti so SAK nám vytvára podmienky úspešne pracovať mimo rámec Spoločnosti a šíriť poznatky socialistickej pedagogiky v širokej verejnosti.

Spoločnosť spolupracuje aj s Československou pedagogickou spoločnosťou pri ČSAV. Niektorí členovia predsedníctva SPdS sú členmi hlavného výboru ČsPdS, ktorého úlohou je celoštátne koordinovať činnosť oboch spoločností.

Úzko začínajú spolupracovať niektoré sekcie, ako napr. sekcia špeciálnej pedagogiky. Predovšetkým v tomto pôjde zabezpečiť v spolupráci systematickosť, zamerať ju na riešenie kľúčových úloh, prehĺbiť spoluprácu odborných sekcií a zvýšiť počet spoločných akcií zameraných na hlavné úlohy. Osobitnou úlohou je koordinovať a jednotne zabezpečovať

rozvoj medzinárodných stykov našich spoločností.

V činnosti Spoločnosti sa v poslednom období usilovali rozvinúť a obohatiť edičnú činnosť v rámci Spoločnosti samotnej a podporovala sa aj publikačná činnosť členov.

Ústredie vydalo zborník z III. pedagogického zjazdu a 4 čísla Informácií Spoločnosti. Pobočky sa podieľali na vydaní šiestich zborníkov z podujatí uskutočňovaných Spoločnosťou.

Činnosť Spoločnosti je plánovite riadená z ústredia tým, že ústredný výbor prijal plán hlavných úloh Spoločnosti od XV. zjazdu KSČ. Na ich základe vypracovali si plány pobočky a sekcie. Tak bola v činnosti Spoločnosti uplatnená cieľavedomá plánovitosť. Hlavné smery činnosti prijaté ústredným výborom Spoločnosti orientujú činnosť Spoločnosti v zmysle záverov XV. zjazdu KSČ a sekcie si môžu svoju činnosť v hlavných úsekoch plánovať i perspektívne na dlhšie obdobie.

Henrich Janus

PÁTÉ A ŠESTÉ ZASEDÁNÍ VĚDECKÉHO KOLEGIA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE ČSAV

Páté zasedání vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV, které se konalo 30. května 1979, bylo uvedeno několika významnými sděleními předsedy prof. dr. B. Kujala, CSc. Především se blahořálo místopředsedovi kolegia doc. dr. M. Kodýmovi, CSc., k jeho jmenování ředitelem Psychologického ústavu ČSAV. Dále byli členové kolegia seznámeni s významnou skutečností, že dne 29. 5. 1979 se uskutečnila na prezídiu ČSAV porada, na které byl přijat návrh dohody o vzájemné spolupráci ministerstva školství ČSR a ČSAV při realizaci dalšího rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy. Porady se zúčastnili předseda ČSAV akademik J. Kožešník, ministr školství ČSR doc. dr. M. Vondruška, CSc., vedoucí oddělení vědy ÚV KSČ L. Kubánek, náměstci ministra školství ČSR prof. ing V. Císař, CSc., a ing. J. Podroužek, CSc., generální sekretář ČSAV akademik J. Říman, akademik R. Richta a další.

Těžištěm přijaté dohody je zajišťování interdisciplinárního řešení základních otázek zvyšování efektivnosti celoživotní komunistické výchovy při respektování těsné návaznosti základního a aplikovaného výzkumu. Konkrétní projekt výzkumu odpovídajícího dohodě bude zařazen do státního plánu výzkumu na sedmou pětiletku a jeho aplikační část bude vtělena do resortního plánu. V návrhu dohody se rovněž počítá s vypracováním expertiz vyžádaných ministerstvem školství, s konzultacemi a recenzemi zajišťovanými pracovišti ČSAV pro potřeby realizace projektu. Další okruhy spolupráce budou upřesňovány a předkládány ke společnému řešení postupně. Konečně informoval předseda vědeckého kolegia o ustavení komise ministerstva školství ČSR pro realizaci usnesení o výstavbě areálu experimentálních škol J. A. Komenského a přidruženého pavilónu pro Pedagogický ústav J. A. Komenského ČSAV a Psychologický ústav ČSAV.

Dalším bodem programu pátého zasedání kolegia bylo projednání charakteristik pracovišť základního výzkumu v oboru psychologie. Současný stav a perspektivy dalšího rozvoje Psychologického ústavu ČSAV v Praze charakterizoval doc. dr. M. Kodým, CSc., informaci o Ústavu experimentální psychologie SAV podal dr. D. Kováč, DrSc., a o Psychologické laboratoři ČSAV v Brně podal zprávu doc. dr. K. Hozman, CSc. Dále se vědecké kolegium zabývalo současným stavem formulace nosných témat státního plánu základního výzkumu v oblasti pedagogických a psychologických věd na sedmou pětiletku atd.

Šesté zasedání vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV se uskutečnilo 27. června 1979. Hlavními body jeho programu byly některé otázky přípravy státního plánu výzkumu na sedmou pětiletku, úkoly pedagogických a psychologických věd vyplývající z celostátní konference učitelů, hodnocení spolupráce ČSAV a vysokých škol.

V jednání o prvním hlavním projednávaném bodu programu byli členové kolegia zevrubně seznámeni se stavem přípravy VIII. nosného směru výzkumu, „Utváření socialistického vědomí pracujících, rozvoj kultury a umění v etapě výstavby rozvinuté socialistické společnosti“. Pedagogické vědy zde mají být zastoupeny především tématem „Teoretické základy zvyšování účinnosti systému celoživotního vzdělávání a komunistické výchovy“; za koordinující pracoviště je navrhován Pedagogický ústav J. A. Komenského ČSAV, společitelským pracovištěm bude Ústav experimentální pedagogiky SAV. Konečné názvy psychologických témat, týkajících se zejména otázek rozvoje osobnosti a kognitivních procesů, budou upřesněny, přičemž koordinujícími pracovišti budou Psychologický ústav ČSAV v Praze a Ústav experimentální psychologie SAV. Vědecké kolegium v této souvislosti pověřilo skupinu pedagogů (člen korespondent J. Skalková, DrSc., prof. dr. M. Kořínek, CSc.) a psychologů (doc. dr. M. Kodým, CSc., dr. D. Kováč, DrSc., prof. dr. T. Pardel, DrSc., a doc. dr. J. Khol, CSc.) vypracováním konečných návrhů témat a jejich charakteristik, jakož i projednáním všech dosud nevyjasněných otázek.

Projednávání druhého hlavního bodu 6. zasedání kolegia, věnovaného úkolům pedagogických a psychologických věd vyplývajících z celostátní konference učitelů v dubnu 1979, předcházela intenzivní práce komisí kolegia a vypracování řady podkladových materiálů. Především bylo konstatováno, že významným článkem v úsilí školské politiky KSČ, orgánů obou národních ministerstev školství i pedagogické vědy o zvyšování účinnosti a další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy je i všestranná péče o socialistického učitele výběrem vhodných uchazečů počínaje přes jejich práce a postgraduální, celoživotní celospolečenskou, je obdobné stejně zaměřenému úsilí ostatních socialistických zemí, jak to kupř. dokazuje průběh a výsledky Všesvazového sjezdu sovětských učitelů v roce 1978 v Moskvě, Charta práv a povinností učitele z r. 1972 v Polské lidové republice atd.

V souvislosti s realizací projektu dalšího rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy a v návaznosti na celostátní konferenci učitelů v dubnu 1979 dostává toto úsilí v ČSSR novou podobu, vyvstávají nové a náročné požadavky na jeho efektivitu. Nezastupitelné povinnosti zde má věda, která, jak uvedl s. Havlín ve svém vystoupení na celostátní konferenci učitelů, zůstává při koncipování přípravy učitelů a dalšího vzdělávání i při řešení závažných pedagogických problémů, s nimiž se učitelé setkávají, mnoho dlužna.

Analýza stávajících problémů a institucionálních garancí jejího řešení ukazuje, že významnou úlohu zde plní resortní vědeckovýzkumný úkol RŠ 11 („Systém celoživotního vzdělávání pedagogických pracovníků v rozvinuté socialistické společnosti ČSSR“). Základním nedostatkem však je, že otázky povolání, přípravy a dalšího vzdělávání učitelů nejsou řešeny v plném rozsahu jako teoretický problém v rámci základního výzkumu. I vědeckovýzkumná kapacita řešitelských týmů v této oblasti zdaleka neodpovídá potřebě ani po stránce kvantitativní, ani po stránce kvalitativní. Tato oblast vyžaduje dostatečně erudované a zkušené vědeckovýzkumné pracovníky v oboru pedagogiky, psychologie, sociologie

i ekonomiky vzdělání. Náročnost úkolů a složitost řešení problematiky učitele socialistické školy vyžaduje, aby byly řešeny dlouhodobě, komplexně, s širším interdisciplinárním přístupem a koordinovaně zejména tyto p o b l é - m y :

Rozvinout studie pro upřesnění profilu učitele a pro zdůvodněnou strukturaci pedagogických profesí z hlediska optimálního fungování výchovně vzdělávacího systému školy; prozkoumat problematiku strukturace profesí vstupujících do výchovně vzdělávacího procesu z hlediska využití dalších profesí (neučitelských) při výchově dětí a mládeže.

Ověřit optimální formy přípravy učitelů odborných předmětů a učitelů pro umělecké směry.

Výběrově ověřit možnost „propustnosti“ v soustavě vysokoškolské přípravy učitelů různých kategorií, zvláště možnost rozšíření původních kvalifikací pro 5.—9. ročník a pro 10.—12. ročník na jednotnou kvalifikaci pro oba stupně.

Formulovat zdůvodněné požadavky na inovaci obsahu přípravy a dalšího vzdělávání učitelů. Zaměřit se přitom na prohloubení přípravy budoucích učitelů v pedagogicko-psychologických disciplínách, zejména v metodice výchovné práce. Tuto problematiku zařadit i do všech forem dalšího vzdělávání učitelů.

Zabývat se propracováním pedagogické a psychologické přípravy ve studiu učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů i učitelství pedagogiky a psychologie a přispět soustředěným kvalifikovaným pracovníkům ke zkvalitnění připravovaných studijních materiálů.

Zkoumat psychologické, etické, zdravotní a jiné podmínky pro vykonávání učitelského povolání zvláště z hlediska vztahů učitel — žák (žáci) a učitel — rodiče.

Vypracovat návrhy na řešení nepříznivých důsledků klesající prestiže učitelského povolání a důsledků jeho stoupající feminizace.

Rozpracovat metodiku práce vedoucích pracovníků škol a školské správy s učiteli a s učitelskými kolektivy.

Ověřit možnosti užšího spojení příčleněných škol s učitelskými fakultami při plnění úkolů v pedagogické praxi i ve vědeckovýzkumné činnosti fakult.

Soustavně sledovat rozvoj systému přípravy a dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v ostatních socialistických zemích z hlediska integračních tendencí v tomto systému.

Pro řešení uvedených problémů je nutno vytvořit tyto nezbytné p o d m í n k y :

Zajistit komplexní přístup ke zkoumání problematiky učitelského vzdělávání jako celoživotního procesu vytvořením koordinačního centra a uspořádáním vztahů mezi institucemi soustavy dalšího vzdělávání učitelů a učitelskými fakultami.

V celostátním měřítku určit pracoviště, která by se v soulase se svými кадровými předpoklady stala centry a garanty rozvoje jednotlivých oborových didaktik. Tato pracoviště by měla být školícími pracovišti pro přípravu pracovníků učitelských fakult pro teorii vyučování příslušnému učebnímu předmětu i metodiků OPS a vedoucích metodických kabinetů KPÚ.

Při ústředních ústavech pro vzdělávání pedagogických pracovníků zřídit centra pro teorii řízení školství a školy a pro přípravu vedoucích školských pracovníků.

Funkcí těchto podniků je mimo jiné, aby vědeckí pracovníci v oborech pedagogických věd s využitím poznatků dalších věd vypracovali v ě d e c k é p o d k l a d y potřebné pro jejich optimální realizaci. Jsou aktuální proto, že se právě v této době na všech pracovištích vědeckovýzkumně základny vypracovávají podklady pro plány vědeckovýzkumné činnosti na 7. pětiletku. Lze je tedy považovat za společenskou objednávku, kterou by pedagogové měli v zájmu zajištění optimálních podmínek pro realizaci projektu dalšího rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy v plném rozsahu a včas splnit. Vědecké kolegium pak schválilo opatření, která mají zajistit růst podílu vědy na zvyšování úrovně všestranné péče o učitele v naší socialistické společnosti.

Třetí bod jednání 6. zasedání vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV, věnovaný hodnocení spolupráce ČSA a vysokých škol, uvedl zevrubnou zprávu prof. ing. V. Císař, SCs., první náměstek školství ČSR. Zdůraznil, že pracoviště ČSAV a vysokých škol v sobě koncentrují největší kapacity pro vědeckovýzkumnou práci. Úkolem je odhalovat a využívat rezervy zvyšování efektivity vědec-

ké práce, které tkví především ve vyšších formách jejich spolupráce a integrace. Pod tímto zorným úhlem je třeba přistupovat ke koncipování a všestrannému zajišťování státního plánu výzkumu na sedmou pětiletku; vazeb mezi tímto plánem a plány rezortu a k využívání závěrů společné porady byra prezidia ČSAV a MŠ (viz zprávu z 5. zasedání kolegia). Explicitně byl podtržen význam prací na klíčových studích a na dalším dopracování jejich aplikačních výstupů, význam prací na učebnicích a dalších učebních materiálech, význam tvorby úzce propojených pracovních kolektivů, eventuálně perspektivně význam vytváření společ-

ných pracovišť. Vědecké kolegium se usneslo věnovat soustavnou pozornost efektivitě vzájemné spolupráce mezi pracovišti ČSAV a ministerstvem školství a mimo jiné uložilo oběma svým komisím — pedagogické i psychologické — předložit v prvním čtvrtletí 1980 návrhy na vybavení studujících učitelské obory kvalitními učebnicemi z oblasti pedagogických a psychologických věd v úzké souvislosti s řešením základních teoretických a metodologických otázek a v souladu s programy rozvoje obou těchto vědních disciplín.

Zdeněk Helus

RECENZE A REFERÁTY

Christoph Wulf

THEORIEN UND KONZEPTE DER ERZIEHUNGSWISSENSCHAFT

München, Juventa Verlag 1977, 256 s.

Kersten Reich

THEORIEN DER ALLGEMEINEN DIDAKTIK

Stuttgart, E. Klett Verlag 1977, 482 s.

V roce 1977 vyšly v NSR dvě rozsáhlé publikace, které rozbírají historickokritickou metodou vývoj pedagogických teorií v NSR v posledních desetiletích s rozsáhlými seznamy příslušné literatury. Poskytují tak obsáhlý informativní materiál o teoriích buržoazní výchovy a obecné didaktiky ke konfrontaci s marxisticko-leninskou pedagogikou, již se ovšem po způsobu většiny západoněmeckých pedagogů první kniha vůbec nedotýká, kdežto druhá jí věnuje — v NSR zcela výjimečně — značnou pozornost.

Wulf určuje svou knihu jednak studentům pedagogiky, jednak učitelům a vychovatelům v době, kdy podle něho — právě naopak, než je tomu v marxisticko-leninské pedagogice —

„byl dříve relativně jednotný systém pedagogické teorie v posledních desetiletích různými přístupy (rozumí se v NSR — pozn. překl.) zpochybněn“ (s. 9). Autor se snaží konfrontaci těchto přístupů ukázat silně a slabě stránky jednotlivých teorií a koncepcí a provést bilanci na pomoc dalšímu rozvoji vědy a výchově.

Za základní směry považuje duchovědnou pedagogiku, empirickou vědu o výchově a kritickou vědu o výchově. Každé z nich věnuje rozsáhlou podrobně rozčleněnou kapitolu a svou knihu uzavírá kapitolou o perspektivách vědy o výchově orientované na jednání (handlungsorientierte Erziehungswissenschaft). Autorovi jde o to, aby z rozboru jednotlivých „paradigmat“ (tj. celku prvků společných čle-